

skole, endvidere to Biblioteker tilhørende den ene af Fredagsmoskéerne; en af disse Samlinger rummede 12000 Bind, hvoraf mange var sjældne. Endelig var der Dumairija-Biblioteket, der var anbragt i et Dervishkloster, og som vel kun rummede 200 Bind, men hvert af disse Bind var, siger Jákút, 200 Dinarer værd, da de alle var Unica. Af Sandjars Palads, der laa paa hans private Grund ved Landsbyen Andarába, to Mil fra Merv, var der paa Jákúts Tid kun Ruiner tilbage, men Ydermurene stod endnu.

Den mongolske Invasion fordrev Jákút fra hans elskede Merv. Djinghizkhân og hans Mongoler forstod paa det grundigste Ødelæggelsens og Massemyrderiets Kunst. De oversvømmede Oasen, lagde Byen, dens Slotte, Moskéer og Biblioteker i Aske, stak Ild paa Sandjars Mausolæum, nedbrød alle de Dæmninger, der regulerede Murghâbs Løb og myrdede saa mange af Indbyggerne, som de kunde overkomme. For Merv som for hele Iran og Forasien betød Mongolernes Hærgninger og paafølgende Herredømme Enden paa al materiel Kultur, et Fald, efter hvilket de blomstrende Byer aldrig helt har rejst sig. Ibn Batûta og Hamdulâh Mustaufi fandt i det 14. Aarhundrede kun Ruiner i Merv.

Men Byen rejste sig endnu en Gang, skønt den aldrig fik sin gamle Glans tilbage. Tímûr dvælede af og til i Merv under sine Felttog, og hans Sønnesøn Shâh Rukh grundlagde i 1409 et nyt Merv, det hvis Ruiner nu kaldes Bairâm Alî Khân Kala. Denne By besøgte i 1418 af den persiske Forfatter Hâfiz Âbrû, der fandt den i blomstrende Tilstand. I 1510 slog Grundlæggeren af det nye national-persiske Dynasti, Sefeviden Ismâil, sin Medbejler Shaibânî Khân ved Merv og fordrev Uzbejerne, som havde bemægtiget sig Oasen. Derefter hørte Merv til Perserriget i over halvtredje

Hundrede Aar. Den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, Tiden efter Nâdir Shâhs Død, var en forvirret Periode i Persiens Historie, fuld af Tronstridigheder, Oprør og Uroligheder. Under disse Forhold foretog Emiren af Bokhara, Masûn, i 1784 et Tog mod Merv. Bairâm Alî Khân, der tilhørte den nu i Persien regerende Kâdjâr-Familie, førte Forsvaret for Byen og førte det med stor Tapperhed. Men Byen faldt, og Bairâm Alî Khân, blev dræbt udenfor Byens Mure, og hans Søn Muhammed Husain Khân, blev slæbt i Fangenskab med Størstedelen af Behoerne. Det sidste Merv blev ødelagt, og Emiren af Bokhara nedbrød den store Dæmning, som endnu gennem de sidste Aarhundrede havde givet Merv en vis materiel Blomstring, i den Hensigt at skabe en Ørken, som Persernes Hære ikke kunde trænge igennem. Senere tog Khânen af Khiva Merv fra Emiren af Bokhara. Da Abbott i 1840 besøgte Merv, boede Khânens Embedsmænd i en elendig lille Landsby, bestaaende af ca. 100 Lerhytter. Denne sidste usle Rest af det historiske Merv blev ødelagt af Tekke-Turkmenerne, der ca. 1830 var begyndt at trænge ind i Oasen og nu snart tog den helt i Besiddelse. En persisk Hær besatte Merv i 1857. Et nyt persisk Felttog førte til et sørgeligt Nederlag ved Angrebet paa Fortet Kaushid Khân Kala, hvis Opførelse ved Tekke-Høvdingen Kaushid Khân endda endnu ikke var fuldendt.

I 1883 gjorde Russerne Ende paa Turkmenernes Røvertogter ved at underkaste sig Oasen. Den nye Fæstning Merv rejste sig paa Kaushid Khân Kalas Plads.

Ruinmarkerne ved Merv illustrerer halvtredje Tusindaars Historie. Hvilke værdifulde Bidrag til denne Historie vilde ikke kunne udvindes af Jordan, naar en Gang Arkæologernes Spader fik Lov til at gennemgrave Gammel-Mervs Ødemarker!

Handelssamkvæmmet mellem Rusland og Kina i Slutningen af det 18. Aarhundrede.

Ved O. C. Molbech.

I.

I Spidsen for anselige Røverbander havde Kosakhøvdingen *Yermak* i 1579 overvundet Tartarerne i det vestlige Sibirien og dermed knyttet umaadelige Landstrækninger til det russiske Rige

i Evropa. Hermed indleddes Russernes Fremtrængen imod Øst, og en Række Kampe fandt Sted langs Kinas Nordgrænse, som stadig truedes med Kosakindfald.

Imidlertid afsluttedes der under Kejserinde

Katharina II flere Overenskomster imellem det russiske og det kinesiske Rige, og en Handelsgrænse etableredes langs Amurfloden, medens to Smaabyer: *Kjakta* og *Majmatchin* blev gjort til faste Markedspladser for Ind- og Udførselen mellem de to Riger.

Kjakta laa paa russisk Omraade og holdtes besat af et Kompagni Kosakker, *Majmatchin* paa kinesisk Grund og forsvarede af Mongoler.

Den berømte Forsker og Rejsende Dr. *Pallas*, hvis mangeaarige Ophold i Rusland under Katharina II, vi skylder nogle af de bedste Oplysninger om Forholdene i disse fjærne Egne i Slutningen af det 18. Aarhundrede, giver en interessant Skildring af Handelssamkvemmet mellem Rusland og Kina paa hin Tid, og hans Beskrivelse af Kineserbyen *Majmatchin* er fra hans Skrifter overgaaet i senere Forskeres Værker. Det Billede, Dr. *Pallas* giver af den lille Markedsplads, er af ikke ringe kulturhistorisk Interesse og former sig i det væsentlige saaledes:

Den kinesiske By kaldes af Kineserne og Mongolerne *Majmatchin*, hvilket betyder »Handelsfæstning«, Russerne kalder den »den kinesiske By« eller »*Naimatchif*«, hvilket er en Forvanskning af *Majmatchin*. Den ligger omtrent 140 Yards¹⁾ syd for *Kjakta*, og midt imellem de to Steder er der rejst to 10 Fod høje Stolper for at betegne Grænsen mellem de to Kejserriger. Den ene er mærket med russiske, den anden med manchuriske Skriftegn.

Majmatchin har ingen andre Fæstningsanlæg end en Træmur og en lille tre Fod bred Grøft, der blev gravet 1756 under en Krig mellem Kineserne og Kalmukkerne. Selve Byen er af aflang Form, omtrent 700 Yards lang og 400 Yards bred. Paa hver af dens fire Sider fører en stor Port ind til en Hovedgade, og over hver Port er anbragt et Vagttaarn af Træ for den kinesiske Besætning, der bestaar af Mongoler i lasede Klæder og bevæbnede med Køller. Udenfor den Port, der vender imod den russiske Grænse, har Kineserne opført en Trævæg, der fuldstændig hindrer Folk i at se ind i Gaderne udefra.

Denne By rummer to Hundrede Huse og omtrent tolv Hundrede Indbyggere. Den har to Hovedgader paa omtrent 8 Yards Bredde, som skærer hinanden i Midten og hvorfra der udgaar to Sidegader mod Nord og Syd. De er ikke brolagt, men forsynet med Grus og ganske renlig holdt.

Husene er rummelige, alle ens byggede af Træ,

¹⁾ 1 Yard = 0,914 Meter

kun 14 Fod høje, kalkede og hvidmalede. I Midten strækker sig en Gaardsplads paa omtrent 70 Kvadratfod, belagt med Grus og meget net. Hvert Hus indeholder et Opholdsværelse, nogle Lagerrum og et Køkken. Paa de Velstaaendes Huse er Taget af Brædder, de tarveligere Boliger er dækket af Tremmer, hvorover der er lagt Græstørv. Ud imod Gaden har de fleste Huse en Portal af Træ, der springer frem fra Taget og bæres af stærke Søjler. Vinduerne er store ligesom i Evropa, men da Glasset er dyrt, er Ruderne i Almindelighed af Papir undtagen i et Par Vinduer i Opholdsværelset.

Det er sjælden, at dette vender ud mod Gaden; det er en Slags Butik, hvori de forskellige Arter Handelsvarer er anbragt i Nicher udstyrede med Hylder og forsynede med Papirdøre for at holde Støvet ude. Vinduerne er i Almindelighed smykkede med smaa Malerier og Væggene behængt med kinesisk Papir. Det halve Gulv bestaar af haardtstampet Ler, den anden Halvdel er belagt med Brædder og hævet omtrent to Fod over det andet, her sidder Familien om Dagen, og her sover den om Natten.

Ved Siden af dette højereliggende Gulv og næsten i samme Højde findes en firkantet Murstensovn med en lodretgaaende, cylindrisk Udhuling, der ophædes med smaa Stykker Brænde. Fra Bunden af denne Ovn løber et Rør i Zigzag hen under Bræddegulvet og ud til Skorstenen, der vender ud mod Gaden. Skønt Ovnen saaledes altid er aaben og Ilden synlig, lykkes det ved dette Arrangement at holde Stuen fuldstændig fri for Røg. Der er næsten ingen Møbler i Værelset, naar undtages et stort Spisebord i den lavere liggende Del og to lakerede Smaaborde paa det højere liggende Gulv. Paa det ene af disse Smaaborde findes altid et Fyrfad, for at man kan tænde sin Pibe der, naar der ikke er Ild i Ovnen.

I dette Værelse findes desuden adskillige smaa Nicher, dækkede med Silkegardiner, og foran disse hænger der Lamper, som tændes ved højtidelige Lejligheder. I disse Nicher er der anbragt Afguds-billeder af farvet Papir, et Kar af Sten eller Metal, hvori Røgelseasken opfanges, samt adskillige smaa Prydelser og kunstige Blomster, og Kineserne tillader gærne Fremmede at trække Gardinerne til Side og se paa Gudebillederne.

Købmændene fra Bukariet bor i den sydvestlige Del af *Majmatchin*. Deres Huse er ikke saa store eller bekvemme som Kinesernes, skønt de

fleste af dem driver en meget betydelig Handel, idet de til Rusland indfører Bomuldsstoffer, Halvsilke, tilvirket og raa Bomuld, Lammeskind, ædle Stene, Guldstøv o. s. v.

Guvernøren i *Majmatchin* styrer Politiet, ligesom han har Ledelsen af alt, hvad der vedrører Handelen. Han er sædvanlig en højtstaaende Person, undertiden en Mandarin, som har opført sig uheldigt i en anden Stilling og nu er sendt hertil som en Slags Straf. Han udmærker sig fremfor de andre ved at have en Krystalknap i Huen og en Paafuglefljer hængende ned bagtil. Hans Titel blandt Kineserne er »Amban«, hvilket betyder Øverstkommanderende; og ingen stedes for ham uden at bøje Knæ, i hvilken Stilling Ansøgeren maa forblive, til han har modtaget Guvernørens Svar. Hans Gage er ikke stor; men de Gaver, han aarlig modtager fra Købmændene, beløber sig til en betydelig Sum.

De mærkeligste offentlige Bygninger i *Majmatchin* er Guvernørens Hus, Teatret og de to Pagoder. Guvernørens Hus er større end de andre og bedre møbleret; det er forsynet med et Værelse, hvori Retten holdes, og foran Indgangen er anbragt to høje Master smykket med Flag.

Teatret er beliggende tæt op til Bymuren i Nærheden af den store Pagode. Det er en Slags lille Skur, net malet og aabent fortil og lige rummeligt nok til at give Plads for Scenen; Publikum staar ude paa Gaden. Lige op til det findes to høje Master, hvorfra der ved festlige Lejligheder vajer store Flag med kinesiske Inskriptioner, og ved disse Lejligheder opfører Købmændenes Tjenerskab korte kinesiske Lystspil til Ære for deres Afguder.

Den mindste af de to Pagoder bestaar af en Træbygning, baaret paa Piller, midt i Byen, hvor de to Hovedgader krydser hinanden. Den danner et kinesisk Taarn i to Stokværk, der udvendig er prydet med smaa Søjler, Malerier, smaa Klokker af Jærn o. l. Det første Stokværk er firkanlet, det andet ottekantet.

I det indre Stokværk findes et Billede af Guden *Tien*, der i Følge de mest oplyste Kineseres Erklæring repræsenterer den højeste Gud, der hersker over de to og tredive Himle. Manchurerne kalder denne Afgud *Abcho* og Mongolerne *Tingheru*, Himlen eller Himmelguden. Han er fremstillet siddende med Hovedet ubedækket og omgivet af en Straaleglorie ligesom den, der omgiver vor Frelsers Ho-

ved paa romersk-katolske Malerier. Han har langt, flagrende Haar og holder i sin højre Haand et draget Sværd, medens den venstre holdes udstrakt ligesom velsignende. Paa den ene Side af denne Skikkelse ses to Ynglinge fremstillet, paa den anden Side en ung Pige og en graahaaret Olding.

Det øvre Stokværk indeholder Billedet af en anden Gud iført en sort- og hvidbroget Hue og omgivet af de samme Billeder af de Unge og en gammel graahaaret Mand. I dette Tempel findes ingen Altre og ingen andre Prydelser end disse Billeder og deres Rammer. Det holdes kun aabent under Fester, og Fremmede maa have Tilladelse til at bese det.

Den store Pagode, der ligger foran Guvernørens Hus nær ved den Hovedgade, der fører sydpaa, er større og prægtigere end hin. Fremmede tilstaaes Adgang naar som helst uden mindste Vanskelighed, naar de blot ledsages af en af Præsterne, der altid kan træffes indenfor Templets Omraade. Dette er omgivet med takkede Mure, og Indgangen er fra Syd gennem to Porte med en lille Bygning imellem sig. I det Indre af denne Bygning findes der to Fordybninger med et Rækværk foran, bag hvilket to Billedstøtter af Heste i Legemsstørrelse viser sig groft formede af Ler; de er sadlet og optømmet og passes af to menneskelige Skikkelser klædt som Staldknægte. Hesten til højre er kastanjebrun, den anden graabrun med sort Manke og Hale. Den første er fremstillet springende, den anden gaaende i Skridt. Over hver af Hestene hænger der et gult Silkebanner bemalet med Sølvdrager.

Midt paa Tempelpladsen er der opført to Trætaarne omringet af Gallerier. I det østlige Taarn hænger der en stor Klokke af Støbejærn, som nu og da rammes af en stor Træhammer; det andet indeholder to Pauker af uhyre Størrelse ligesom de, der benyttes af Kalmukkerne under deres religiøse Ceremonier. Til begge Sider af denne Tempelgaard findes forskellige Bygninger, der beboes af Templets Præster.

Gennem en smuk Port staar denne Plads i Forbindelse med en indre Gaard, der til alle Sider omgives af smaa Rum, som er aabne fortil og forsynet med Rækværk; inde i disse Rum er Afgudernes Sagnhistorie fremstillet ved en Række historiske Malerier. I den yderste Udkant af denne Gaard findes en stor Bygning i samme arkitektoniske Stil som Templet. Indvendig er den 60 Fod lang og 30 Fod bred; den er fuld af gammeldags

Vaaben og Krigsredskaber af uhyre Størrelse saasom Spyd, Krumknive, lange Lanser med bred Od, Skjolde, Rustninger og Felttegn, der forestiller en Haand, Dragehoveder og andre udskaarne Figurer. Alle disse Krigsredskaber er rigt forgyldte og ordnede rækkevis paa Stilladser langs Væggene. Lige overfor Indgangen er der rejst en gul Standard, broderet med Løvværk og Sølvdrager, og under denne, paa en Slags Alter, findes en Række smaa aflange Borde med kinesiske Inskriptioner.

Fra Rustkammerets bageste Dør fører et aabent Galleri, til begge Sider prydet med Blomsterpotter, til Templets Kolonnade. I denne er anbragt to Skifertavler i Trærammer, omtrent seks Fod høje og to Fod brede, med lange Inskriptioner omhandlende Templets Opførelse. Foran den ene af disse Tavler er opstillet et lille Gudebillede af hæsligt Udseende omgivet af en Trækasse.

Selve Templet er en prægtig Bygning, hvis udvendige Side er rigt smykket med Søjler, lakeret og forgyldt Træværk, smaa Klokker og andre Prydelser, der er ejendommelige for kinesisk Arkitektur. Indvendig er der Forgyldning i Overflod svarende til det Ydres skinnende Farver. Væggene er tæt bedækkede med Malerier, der fremstiller Hovedgudens berømteste Bedrifter.

Dette Tempel indeholder fem Afgudsbilleder af uhyre Størrelse, som de sidder der med korslagte Ben paa Piedestaler i tre Nicher, der optager hele den nordlige Side.

Den fornemste Gud sidder for sig i den midterste Niche mellem to Søjler, der er prydede med forgyldte Drager. Store Silkevimpler hænger ned fra Templets Loft og skjuler til Dels den øverste Del af Gudebilledet. Hans Navn er *Ghedfur* eller *Ghessur Chan*; Kineserne kalder ham *Loo-ye* eller »den Første og ældste« og Manchurerne *Guanlæ* eller »den øverste Gud«. Han er af kæmpemæssig Størrelse, over fire Gange Legemsstørrelse, med et Ansigt, der skinner af straalende Guld, og med sort Haar og Skæg. Paa Hovedet bærer han en Krone, og han er rigt klædt efter kinesisk Skik. Hans Klæder er ikke formet i Ler som de andre Afguders, men forarbejdet af den fineste Silke. I Hænderne holder han en Slags Tavle, som han synes at læse med dyb Opmærksomhed. Paa hver Side af ham og paa samme Fodstykke staar der to smaa kvindelige Figurer, der ser ud som fjorten-aars Smaapiger, af hvilke den ene holder en Pa-

pirulle. Til højre for Guden ligger der syv Guld-pile, til venstre en Bue.

Foran Gudebilledet er der en rummelig Plads, omgivet med Rækværk, og indenfor dette staar et Alter med fire mægtige Figurer, der rimeligvis skal forestille Guden *Ghessurs* fornemste Mandariner. To af disse er klædt som Dommere og holder foran sig smaa Tavler lignende den, som Guden har i sine Hænder. De andre to Skikkelser er klædt i fuldstændig Rustning; den ene bærer en Turban og læner mod sin venstre Skulder et stort Sværd i Skede med Heftet opad. Den anden har et hæsligt kobberfarvet Ansigt og en uhyre Mave og holder i sin højre Haand en Lanse med en bred Od. Skønt alle de øvrige Afguder i Templet er af uhyre Størrelse, overgaas de dog langt af *Ghessur Chan*.

Den første Afgud i Nichen til højre kaldes *Maooang*. Han har tre skrækkelige kobberfarvede Ansigter og seks Arme; to af disse svinger to Sabler krydsvis over Hovedet, den tredje holder et Spejl og den fjerde en Slags Firkant, der ligner et Stykke Ibenholt. De sidste to Arme optages af at spænde en Bue; Pilen er lagt derpaa, rede til at afskydes. Dette Gudebillede bærer et Spejl paa sit Bryst og et Øje i Navlen, og nærved er anbragt to smaa Skikkelser; den ene holder en Pil, den anden et lille Dyr.

Det næste Afgudsbillede i samme Niche kalder Kineserne *Tsandsing* eller »Guld- og Sølvguden«. Han bærer en sort Hue og er efter kinesisk Skik klædt i prægtige Højtidsklæder; i Haanden holder han et lille Juvelskrin. Ogsaa ved ham staar der to smaa Figurer, af hvilke den ene holder en afbrækket Gren.

I Nichen til venstre findes Guden *Kusho*, af Mongolerne kaldet »Ildguden«. Han er fremstillet med et frygteligt, ildrødt Ansigt og er klædt i fuld Rustning; han fatter om et Sværd, der er halvt draget af Skeden, og synes i Færd med at springe op fra sit Sæde. Han ledsages af to smaa Hellebardister, af hvilke den ene græder, den anden bærer paa sin Haand en Fugl, der ligner en And.

Den anden Gud i samme Niche er Okseguden *Niuo*. Han sidder i en værdig Stilling, er klædt som en Mandarin og bærer en Krone paa Hovedet. Ligesom de andre bærer han et Spejl paa sit Bryst.

Foran disse forskellige Guder er der opstillet Borde eller Altre, hvorpaa der paa Højtids- og Bededage anbringes Kager, Bagværk, tørret Frugt

og Kød, ved særlige Lejligheder ofres der endog hele Faarekroppe. Dag og Nat brænder der Lys og Lamper foran Gudebillederne.

Blandt Templets Brugsgenstande er det mærkeligste et Kar af Form som et Pilekogger, der er fyldt med flade Stykker spaltet Rør, paa hvilke der er indskrevet korte Mottoer. Disse Mottoer tager Kineserne ud paa Nytaarsdag, og de anses som Orakler, der forudsiger, hvad Godt og Ondt der i det kommende Aar vil møde den, som tager dem ud. Desuden ligger der paa et Bord en hul, sortlakeret Hjelm af Træ, som alle de Andægtige slaar paa med en Træhammer, idet de gaar ind i Templet. Denne Hjelm betragtes med en saa særlig Ærefrygt, at ingen Fremmed faar Lov at berøre den, skønt det er ham tilladt at berøre selve Guddommene.

Den første Dag, det er Ny- eller Fuldmaane, er fastsat som religiøs Festdag. Paa disse Dage undlader ingen Kineser nogensinde at vise sig mindst en Gang i Templet. Han træder ind uden at tage sin Hue af, folder Hænderne foran Ansigtet, bøjer sig fem Gange foran hvert Gudebillede, berører med sin Pande det Fodstykke, hvorpaa Guden sidder, og trækker sig derpaa tilbage. De vigtigste Fester afholdes i den første af Aarets Maaned, der svarer til Februar. Den kaldes af dem, saa vel som af Mongolerne, »den hvide Maaned«, og anses som en heldig Tid til at gøre Forretninger. Paa denne Tid hænger de Flag ud foran Templerne og sætter Kød frem paa Afgudernes Borde, hvilket Præsterne tager bort om Aftenen og spiser i de smaa Rum ved den indre Gaard. Ved disse Festligheder opføres der Skuespil paa Teatrene til Ære for Guderne; Stykkerne er gjerne af satirisk Art og rettede imod uretfærdige Øvrigheds-personer og Dommere.

Men skønt Kineserne saaledes kun har faa Ceremonier i deres Religionssystem, er de mærkelig befængt med Overtro og Dr. *Pallas* giver følgende Beskrivelse af deres Færd i *Majmatchin* under en Maaneformørkelse:

Sent paa Aftenen, da Formørkelsen fandt Sted, var det, som om alle Beboerne kappedes om at frembringe et uophørligt Spektakel, nogle ved at udstøde frygtelige Skrig, andre ved at slaar paa Træ eller Kedler, og Larmen forøgedes ved, at man slog paa Klokken og Paukerne i den store Pagode.

Kineserne tror, at naar en Formørkelse finder Sted, er Grunden den, at Luftens onde Aand angri-

ber Maanen, hvorfor man søger at skræmme ham bort med Skrig og Larmen.

Ogsaa et andet Eksempel paa Beboernes Overtro anfører Dr. *Pallas* fra sit Ophold i *Majmatchin*: da der nemlig udbrød en rasende Ildebrand, som lagde adskillige Huse i Aske, gjorde ingen af Indbyggerne noget Forsøg paa at slukke. De blev staaende fuldkommen maalløse omkring Ildebranden, kun nogle enkelte stænkede nu og da Vand paa Flammerne for at berolige Ildguden, som de mente havde valgt sig deres Hus som Offer. Havde Russerne ikke anstrængt sig for at slukke Ilden, vilde rimeligvis hele Byen være bleven lagt i Aske.

II.

Medens *Majmatchin* overensstemmende med Kinesernes fredelige Karakter maa anses som en større Markedsplads, saa godt som uden Befæstninger, er den russiske Handelsby *Kjakta* baade betydelig mindre og har væsentlig Karakter af et Fort. Dette er beliggende i faa Hundrede Fods Afstand fra Kineserbyen, nord for denne og i en temmelig ufrugtbar Egn.

Kjakta bestod paa denne Tid og endnu langt senere af et Fort og en lille Forstad. Fortet var bygget paa en jævn Skraaning, var firkantet i Form og omgivet af Palisader samt yderligere forstærket med Bastioner af Træ ved hvert Hjørne. Der fandtes 3 Porte, som altid var bevogtede, mod Nord, Øst og Syd lige overfor den kinesiske Grænse. De væsentligste Bygninger var en Trækirke, Guvernørens Bolig og Toldkammeret foruden et Oplagssted for Levnedsmidler og en Vægt. Desuden fandtes en Række Butikker og Værtshuse, Kaserne for Garnisonen og flere Huse, der tilhørte Regeringen, og som hovedsagelig beboedes af de betydeligste Købmænd. Disse Huse var mest af Træ.

Forstaden var omgivet med en Træmur, foroven forsynet med Takker til Brystværn, og rummede kun 120 Huse, der var temmelig uregelmæssigt byggede. Den havde tre bevogtede Porte ligesom Fortet. Udenfor denne Forstad laa et Par Huse og et Oplagssted for Rhabarber.

Stedet var kun daarligt forsynet med Vand, da *Kjakta*-Floden om Sommeren var meget lav og Vandet usundt; da Kilderne i Nærheden ogsaa kun yder daarligt Vand, maatte de fleste af Beboerne hente Vand fra en Kilde inde paa Kinesernes Territorium. Jordbunden der omkring bestaar mest

af Sand og Klippegrund og er meget ufrugtbar; havde det russiske Omraade blot strakt sig en god Mil længere mod Syd til den lille Flod *Bura*, vilde Indbyggerne i *Kjakta* have haft fuldt op af Vand, rigeligt med Fisk og en frugtbar Jordbund, Fordele, som nu kom Kineserne til Gode.

Kjaktas Besætning bestod af et Kompagni regulære Tropper og et vist Antal Kosakker; de første afløstes nu og da, de sidste var faste Beboere. Det paahvilede Guvernøren at holde Opsyn med Grænsen og i Fællesskab med Formanden for de kinesiske Købmænd at afgøre alle mindre Tvistemaal; i vigtigere Sager maatte han henvende sig til Guvernøren i *Irkutsk*. De fornemste Beboere af *Kjakta* var Agenterne for det russiske Handelskompagni og de andre russiske Købmænd.

Baade mod Øst og Vest fandtes Palisader for at hindre ulovlig Handel med Kvæg, da der paahvilede Udførslen en betydelig Afgift heraf til Kronen, og alle Grænseposter var underlagt Guvernøren i *Kjakta*.

Det højeste af de Bjerge, der omgiver *Kjakta*-Dalen, behersker fuldstændig baade den russiske og den kinesiske By, hvorfor Kineserne ved den sidste Grænsereregulering forlangte, at dette Bjerg skulde afstaas til dem, og virkelig opnaaede dette under det Paaskud, at nogle af deres hellige Forfædre laa begravede paa dets Tinde. Russerne gav efter, og Grænsen blev saaledes draget nord om dette Bjerg.

Den Handel, som allerede paa denne Tid, i Slutningen af det 18. Aarhundrede, havde udviklet sig mellem Russerne og Kineserne over disse to Byer, var baade betydelig og ejendommelig.

Købmændene i *Majmatchin* stammede fra Kinas nordlige Provinser, fra Byer som Peking og Nanking og andre store Stæder. De havde ikke nedsat sig der med deres Familjer, da det stred imod Kinesernes Politik, at deres Kvinder kom til at blande sig med Udlændinge. Der fandtes af denne Grund ikke en eneste Kvinde i *Majmatchin*.

Enhver kinesisk Købmand, der indlod sig i Handelsforetagender paa Sibirien, havde sin Kompagnon, der til Tider afløste ham. Den ene forblev en vis Tid, i Almindelighed et Aar, i *Kjakta*, og naar hans Kompagnon kom tilbage med et nyt Forraad af kinesiske Varer, vendte han selv hjem til Kina med de russiske. De fleste kinesiske Købmænd forstod det mongolske Sprog, i hvilket de fleste Forretninger foregik; enkelte kunde tale ge-

brokkent Russisk, hvilket imidlertid var vanskeligt at forstaa, da de ikke kan udtale *r*, men erstatter dette Bogstav med *l*.

Handelen mellem Russerne og Kineserne var udelukkende Tuskhandel, man byttede Vare mod Vare. Det var Russerne forbudt at sende deres egen Mont ind i Kina, hvilket heller ikke vilde have kunnet gavne dem, da man her kun benyttede umøntet Metal. Da Guld var meget sjældent i Kina, var Sølvbarrer det mest anvendte Betalingsmiddel, og enhver kinesisk Købmand medførte derfor et Par Vægtskaale. Desuden fandt Russerne det mere fordelagtigt at modtage kinesiske Varer i Bytte for deres egne end kinesisk Sølv efter den af dem anvendte Blanding. Den almindelige Maade at gøre Forretning paa var følgende:

Først undersøgte den kinesiske Købmand i *Kjakta* de Varer, han kunde have Brug for, og som fandtes oplagrede i den russiske Handelsmands Varehus, og ved en Kop The blev Prisen afgjort i dennes Hus. Derpaa gik begge tilbage til Varehuset, og her blev nu de omhandlede Varer omhyggeligt forseglede i Kineserens Nærværelse. Herpaa begav de sig til *Majmatchin*, hvor Russeren udvalgte sig de Varer, han ønskede, og paa enhver Maade søgte at sikre sig imod Bedrageri, hvorfor han ogsaa efterlod en betroet Mand i Varehuset, indtil de russiske Varer var ankomne, og denne kunde vende tilbage til *Kjakta* med de kinesiske.

De vigtigste Varer, som Rusland paa denne Maade udførte til Kina, var først og fremmest Pelsværk, af hvilket det kostbareste igen var Skindene af Havoddere, Bævere, Ulve, Bjørne, Lam fra Bukariet, Faar fra Astrakhan, Maarer, Hermelin og graa Egern.

Størstedelen af disse Skind kom fra det nordlige og østlige, nyopdagede Sibirien; men da man ikke kunde fremskaffe tilstrækkeligt for den store Efterspørgsel, indførtes baade Bæver- og andre Skind fra Hudsonsbugtlandene til St. Petersborg og derfra videre til *Kjakta*.

Den næstvigtigste Handelsartikel var Tøjer af forskellig Art; heraf kom de grovere Sorter fra Rusland, de finere fra England, Prøjsen og Frankrig.

Hertil kom endelig andre Varer som: russisk Læder, garvede Skind, Glasvarer og Spejle, Isenkramvarer, Knive, Sakse, Laase, o. s. v. Tin, Kameler, Heste og Hornkvæg, ligesom forskellige Slags Hunde bl. a. til Vildsvinejagt, desuden Kød og Mel.

Fra Kina til Rusland indførtes til Gengæld

særlig raa og forarbejdet Silke; skønt Udførsel af raa Silke var forbudt under Dødsstraf, indsmugledes betydeligt hvert Aar til *Kjakta*, dog ikke nok til Efterspørgselen. Den forarbejdede Silke fremkom under Form af Fløjler, Taft, Damask, Gaze, Baand o. l.

Hertil kom raa og forarbejdet Bomuld. Af raa Bomuld indførtes uhyre Mængder, og en stor Del anvendtes til Indpakning af Porcelænsager, saa at det kunde føres ind i Rusland uden at betale Fragt. Af Bomuldstøj var særlig det saakaldte Nankin efterspurgt som det holdbareste og i Forhold til Kvaliteten billigste; det var farvet rødt, brunt, grønt eller sort.

De Theladninger, der ad denne Vej førtes ind i Rusland, var baade i Henseende til Duft og Smag langt bedre end, hvad der kom til Evropa over Kanton. Man antog, at Sørejsen skadede den oprindelige Aroma, og denne nu saa almindelige Vare i Europa skaffede dengang de russiske Købmænd en umaadelig Fortjeneste.

Al Slags Porcelæn, endog med paamalede europæiske Billeder som f. Eks. Guder af den græske og romerske Mytologi, fandt Vej gennem *Majmatchin* og *Kjakta*; japanske lakerede Borde og Stole,

Æsker, indlagt med Perlemoder, Vifter, Legetøj, kunstige Blomster, Tiger- og Panterskind, Rubiner, Bly, Tobak, Ris, henkogt Ingefær, Rhabarber og Moskus var almindelige Handelsvarer, der ad denne Vej indførtes til Evropa.

For Rusland var denne Handel af uhyre Betydning, da Landets egne Produkter kunde afsættes med stor Fordel, særlig Pelsværket, som ofte var af saa ringe Værdi, at det ikke vilde have kunnet taale Forsendelsesomkostningerne fra Sibirien, hvorfra det stammede, til Rusland, medens de kostbareste Arter Pelsværk kunde sælges til Kineserne til en langt højere Pris, end man vilde kunne erholde i det russiske Rige.

En Tidlang var det forbudt Private at ind- og udføre de fleste, særlig kostbare Artikler til Rusland; dette Forhold ændredes dog efterhaanden, og man regner, at den russisk-kinesiske Handel over de to Smaabyer i Slutningen af det 18. Aarhundrede beløb sig til henved 7 Millioner Kroner.

Foruden *Kjakta* og *Majmatchin* fandtes endnu en tredje, mindre By *Zurukoitu* ved *Argoon*-Floden, hvorover denne Mellemrighandel kunde foregaa i Følge samme Handelstraktat; men Forretningsgangen var væsentlig den samme: *Tuskhandel*.

Kontinenters og Oceaners Opstaaen.

Af Andr. Lundager.

Efter Laplace's Hypotese (1796) begyndte Jorden sin selvstændige Tilværelse som en glødende Kugle. Denne afkøles i Tidens Løb, og de ældste Bjærgarter danner en sammenhængende Størkningskorpe omkring hele Jordkloden. Efterhaanden som Afkølingerne skrider frem, fortætter Atmosfærens Vanddampe sig til et fra først af over 100° varmt Verdenshav. Men endnu langt ned i de geologiske Perioders Rækker gør den indre Varme sig gældende, og først sent antages Jordskorpens Tykkelse at sætte en Grænse for dens Indflydelse paa Klimaet, som derefter bestemmes af Solskinnet alene.

Ud fra denne Grundbetragtning, hvis Udgangspunkt altsaa er Jordoverfladens Afkøling, har da Videnskaben beskæftiget sig med Problemet: Fastlandenes og Verdenshavenes Fordeling. Spørgsmaalet griber ind paa saa mange Omraader, at det

ingenlunde er let for Enkeltmand at tumle med. Det har beskæftiget Fysikere, Kemikere og Matematikere af Fag. Mange mer eller mindre geniale Hypoteser er opstillede og atter forkastede. Her kan henvises til »Geografisk Tidsskrift« 20 B. H. III S. 95—104 og H. V S. 192—195 (N. Filskov: Fastlandenes og Verdenshavenes Fordeling forklaret ved matematisk Analyse og: Hvad Hypotesen om »Det flydende Jordunderlag« kan forklare.

Det har voldet mange Vanskeligheder at forklare Tilstedeværelsen af de marine Aflejringer med forstenede Havdyr, som findes overalt paa Fastlandene. Flere af disse Fastlande, der nu er adskilte ved dybe Have, viser i deres fossile Flora og Fauna en saa udpræget Overensstemmelse, at den ikke kan forklares uden ved Antagelsen af tidligere Landforbindelse.

Franskmænden *Cuvier* (1812) opstillede sin Kata-